ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย

Factors Effecting Internet Literacy among Thai Teenagers

นงนุช จินดารัตนาภรณ์[1]

Nongnuch Jindarattanaporn

บทคัดย่อ

ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2560 มีแผนการสุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบชั้นภูมิสองขั้นตอน (Stratified Two - Stage Sampling) ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์ คือ วัยรุ่นไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตและมีอายุระหว่าง 13-19 ปี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าถ่วงน้ำหนัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนของวัยรุ่นไทยทั้งประเทศ และทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตโดยใช้สถิติการถดถอยโลจิสติกทวิ (Binary Logistic Regression) ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 81.2 ของวัยรุ่นไทยใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน และร้อยละ 89 ของวัยรุ่นมีจำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 1 ชม. แต่วัยรุ่นมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับต่ำ วัยรุ่นที่ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน มีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า วัยรุ่นที่ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งหรืออย่างน้อยเดือนละครั้ง 1 เท่า และวัยรุ่นที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 1 ชั่วโมง มีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า วัยรุ่นที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ชม. ถึง 1 เท่า ดังนั้น ภาครัฐควรกำหนดให้มีหลักสูตร การเรียนการสอน และกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถฯ ของวัยรุ่นไทยต่อไป

คำสำคัญ: *ทักษะและความสามารถ การใช้อินเทอร์เน็ต วัยรุ่นไทย*

---

[1]นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher.

Corresponding author e-mail: nongnuchjai@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 27 December 2019, Revised 7 July 2020, Accepted 19 22 February 2021.

Abstract

Internet literacy of teenagers depends on many factors. The objective of this study is to analyze factors that impact internet literacy among Thai teenagers. Data were obtained from the 2017 Household Survey on the use of information and communication technology. This survey is a stratified two-stage sampling which was conducted by the National Statistical Office. The samples of this study are teenagers age between 13 and 19 years old who use internet. The data were estimated to represent Thai teenagers using sampling weights. Binary Logistic Regression was used to examine factors which influence internet literacy. This study finds that 81.2 percent of Thai teenagers use internet everyday and 89 percent of teenagers spend more than an hour on internet. However, internet literacy of teenagers are at a low level. Respondents who use the internet everyday have a one time greater odds of internet literacy than teenagers who use internet at least once per week or at least once per month. Teenagers who spend more than an hour on internet have one time greater odds of internet literacy than teenagers who spend an hour or less on internet. Therefore, government sectors should specify curriculum, instruction and activities which related to internet literacy in educational institutions in order to develop internet literacy among Thai teenagers.

Keywords: *Literacy, Internet use, Thai teenagers*

บทนำ

ประชากรทั่วโลกมีประมาณเจ็ดพันเจ็ดร้อยล้านคน และประชากรในจำนวนนี้มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงมากถึงสี่พันห้าร้อยล้านคน (ร้อยละ 58.8) ทวีปเอเชียมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุดของโลก (ร้อยละ 50.7) โดยจีนเป็นประเทศที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของโลก ในขณะที่ประเทศไทยเป็นอันดับที่ 18 ของโลก (Internet World Stats. 2019) นอกจากนี้ คนไทยใช้อินเทอร์เน็ต 38.5 ล้านคน (ร้อยละ 60.8) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561: 7) เมื่อพิจารณาเฉพาะวัยรุ่นไทย อายุ 13-19 ปี พบว่า ร้อยละ 93 ของวัยรุ่นไทยใช้อินเทอร์เน็ต (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561: 8)

หลักฐานทางวิชาการของต่างประเทศระบุว่า การใช้อินเทอร์เน็ตมีผลกระทบทั้งด้านดีและไม่ดี ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาของประเทศฮ่องกง พบว่า เยาวชนที่มีอายุ 9-19 ปี ที่ใช้อินเทอร์เน็ตก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและลบต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ด้านบวกคือ ยิ่งเยาวชนที่มีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตดี (internet literacy) ยิ่งทำให้การเรียนดี ในส่วนของด้านลบนั้น ยิ่งเยาวชนมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตต่ำ ยิ่งทำให้ติดการใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้นและยังทำให้การเรียนแย่ลงตามไปด้วย (Leung & Lee. 2012: 3-4) นอกจากนี้ งานวิจัยเด็กอายุ 12-14 ปี ในประเทศสหรัฐอเมริกายังพบว่า ยิ่งเด็กใช้อินเทอร์เน็ต ยิ่งทำให้มีทักษะและความสามารถด้านการเรียน (เช่น ทักษะการอ่าน) ผลการเรียนเฉลี่ย (Grade Point Average: GPA) สูงตามไปด้วย (Jackson et al. 2006: 429) ในขณะที่ประเทศไทย วัยรุ่นใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561: 8)

แต่เมื่อวัดการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลหรือความสามารถของคนไทยในการเข้าถึง เข้าใจ ตีความ ประเมิน และสร้างข้อมูลและสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย กลับพบว่า คนไทยมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลหรือการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลซึ่งหมายความรวมไปถึงทักษะและความสามารถด้านการเข้าถึงและการสื่อสารในการใช้อินเทอร์เน็ต ในระดับพื้นฐาน ยังขาดทักษะด้านการประเมิน รวมทั้งขาดพื้นฐานทางด้านจริยธรรม กฎ ระเบียบ และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2562: 8, 29-32) ยิ่งไปกว่านั้น การขาดการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ เช่น การเรียน การสร้างความเชื่อที่ผิดๆ จากข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (อุษณี กังวารจิตต์. 2559: 82) เป็นต้น

ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการสำรวจการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต ซึ่งรวมอยู่ในการสำรวจการรู้เท่าทันดิจิทัล แต่ยังไม่ได้แยกวัดระดับการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตเป็นการเฉพาะ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2562: 3-4, 8) และมีการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านบุคคลและกลุ่มบุคคลกับการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งพบว่า เพื่อนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต และครอบครัวและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาบนสื่ออินเทอร์เน็ต แต่ศึกษาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตเพียง 2 ความสามารถ ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงและการทำความเข้าใจเนื้อหาบนสื่ออินเทอร์เน็ต อีกทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนเขตเทศบาลจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น (ขนิษฐา จิตแสง. 2557: 51, 53-54) ในขณะที่การศึกษาอื่น ๆ วัดระดับการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตในกลุ่มเยาวชนทำการศึกษาเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย ในระดับจังหวัดเพียง 1 จังหวัดเท่านั้น (จินดารัตน์ บวรบริหาร. 2548: 41; พงศ์เทพ แก้วเสถียร. 2557: 16) ซึ่งไม่สามารถสะท้อนภาพการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นในระดับประเทศได้ นอกจากนี้ การศึกษาการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตยังมุ่งนำเสนอการหาวิธีเสริมสร้างทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตทั้งของเด็กและเยาวชน ได้แก่ การประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ประกอบด้วยสถาบันครอบครัว สถานศึกษาและบุคลากร การศึกษา ภาคราชการ ผู้ให้บริการสื่อดิจิทัล และเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็กตระหนักถึงการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม (พีรวิชญ์ คำเจริญ และ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ. 2561: 26-28)

ประเทศไทยยังขาดข้อมูลทางวิชาการในระดับประเทศที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet literacy) ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย เพราะทำให้วัยรุ่นใช้อินเทอร์เน็ตให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย (อุษณี กังวารจิตต์. 2559: 85) ดังนั้น การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย ทำให้ทราบสถานการณ์และทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย และข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการและกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งประชาชนผู้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือวางแผนในการพัฒนาทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจวิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี

2. เพื่อประเมินทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ สถานภาพทางเศรษฐกิจ วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พฤติกรรม การใช้อินเทอร์เน็ต ที่มีผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต และทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต

2. ขอบเขตที่เกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ วัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ที่ใช้อินเทอร์เน็ต

3. ขอบเขตที่เกี่ยวกับข้อมูล เวลา และวิธีการเก็บรวมรวบข้อมูล การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet Literacy)

ในอดีตคำว่า literacy หมายถึง ความสามารถในการอ่านและการเขียน (Livingstone. 2004: 4) และมีความเชื่อมโยงระหว่างคำว่า การศึกษา (education) และความสามารถในการอ่านและเขียน (literacy) เพราะความสามารถในการอ่านและเขียนเกี่ยวข้องกับทักษะและความรู้ (Kellner & Share. 2005: 369) ในส่วนของการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตหรือทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต (internet literacy) หมายถึง ทักษะ ประสบการณ์ ข้อความ สถาบัน และค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับอินเทอร์เน็ต ซึ่งแตกต่างจากความสัมพันธ์กับสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพและเสียง และรูปแบบการสื่อสารอื่นๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีหรือเนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ต 2) การใช้ความรู้เพื่อนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และ 3) ความสามารถในการควบคุมเทคโนโลยีหรือเนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทั้งเทคโนโลยีหรือเนื้อหาที่ดีและไม่ดี (Livingstone. 2008: 106-107)

Kim & Yang (2016) ให้คำจำกัดความของคำว่า internet literacy หมายถึง เข้าถึง (ไม่ได้หมายความเพียงแค่ว่าเป็นเจ้าของอุปกรณ์ แต่ยังหมายรวมถึงความรู้ในการดำเนินการและทักษะที่จำเป็นในการใช้อินเทอร์เน็ต) เข้าใจ/ วิเคราะห์/ ประเมิน (หมายถึง ทักษะการประมวลข้อมูลที่นำมาใช้เมื่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเผชิญกับข้อความออนไลน์) และผลิต หมายถึง ทักษะการดำเนินงานและความสามารถในการสื่อสารทั่วไปที่จำเป็นในการแสดงออกและกำหนดข้อความที่เหมาะสมกับสื่อ ความสามารถในการผลิตสื่อที่เป็นเอกลักษณ์ในสื่อดิจิทัล โดยผู้ใช้สามารถจัดการด้านเทคนิคของสื่อและข้อมูล รวมทั้งกระบวนการในการสร้างเนื้อหา (Kim & Yang. 2016: 441-442)

สุวิช ถิระโคตร และ วีระพงษ์ พลนิกรกิจ (2561) จำแนกการวัดการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ทักษะการเข้าถึง (access) เป็นความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ และสมาร์ทโฟนเพื่อเข้าใช้เว็บไซต์และสังคมออนไลน์ ประเมินจากรายการคำถาม ได้แก่ ความสามารถในการใช้งาน

1.1) ประสบการณ์การใช้ อินเทอร์เน็ต

1.2) เว็บไซต์หลักที่ใช้เข้าศึกษาเนื้อหา

1.3) สื่อ สังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุใช้ และ

1.4) การอ่าน ติดตามข่าวสาร และตรวจสอบอีเมล์ผ่าน WWW

2) ทักษะการวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถที่ทำความเข้าใจเนื้อหาที่ถูกเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต คำถามที่ใช้วัด ได้แก่ การแหล่งแสวงหาความรู้และความสามารถในการค้นหาข้อมูลตามความต้องการด้วยโปรแกรมค้นหา (search engine) เช่น Google

3) ทักษะการประเมิน (evaluation) เป็นความสามารถในการให้คุณค่าหรือระบุประโยชน์ที่ได้รับจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตามเนื้อหาสาระที่ถูกเผยแพร่นั้น คำถามเพื่อประเมิน ได้แก่ ความสามารถในการทำกิจกรรมบนอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับหุ้นและการลงทุน การซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ และการทำธุรกรรมออนไลน์ และการให้ความเชื่อถือ

4) ทักษะการสร้างสรรค์ (creation) เป็นความสามารถที่นำความรู้ที่ได้รับมาประมวลให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ และสร้างเนื้อหาความรู้นั้นในรูปแบบต่างๆ เช่น ข้อความ รูปภาพ คลิปวีดิทัศน์ คลิปเสียง เป็นต้น มีความพร้อมเผยแพร่ไปยังบุคคลอื่น ๆ ได้ ทักษะการประเมินการสร้างสรรค์ คือ วัตถุประสงค์หลักของการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นแหล่งติดตาม และเผยแพร่ข่าวสาร ความสามารถในการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต และ

5) ทักษะการสื่อสาร (communication) เป็นความสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตในการนำเสนอหัวข้อความรู้และความคิดเห็นที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ไปยังบุคคลอื่น ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การใช้งานเพื่อเป็นช่องทางติดต่อ สื่อสารกับเพื่อน และผู้มีความรู้และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น คำถามเพื่อวัดความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ความสามารถในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการเขียนกระทู้คำถาม การตอบคำถาม หรือการสนทนา (สุวิช ถิระโคตร และ วีระพงษ์ พลนิกรกิจ. 2561: 78) ในขณะที่ ขนิษฐา จิตแสง (2557: 51) เสนอทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตว่าประกอบไปด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต และความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาบนสื่ออินเทอร์เน็ต

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า การศึกษาในต่างประเทศ literacy หมายถึง การอ่านออกเขียนได้ และ internet literacy หมายถึง ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนการศึกษาของประเทศไทยใช้คำว่า internet literacy คือ การรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ การจำแนกทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต (internet literacy) แบ่งออกเป็น การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน การสร้างสรรค์ การติดต่อสื่อสาร รวมถึงความสามารถในการควบคุมเทคโนโลยีหรือเนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ต และในการศึกษานี้ประยุกต์นิยามทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต (internet literacy) จากการศึกษาของสุวิช ถิระโคตร และ วีระพงษ์ พลนิกรกิจ (2561: 78) ซึ่งหมายถึง ทักษะและความสามารถใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยเพื่อทำกิจกรรมผ่านทางอินเทอร์เน็ต ประกอบไปด้วย 4 ทักษะและความสามารถ ได้แก่ การเข้าถึง

(access) การวิเคราะห์ (analysis) การประเมิน (evaluation) และการสื่อสาร (communication) เนื่องจากนิยามดังกล่าวสามารถใช้วัดได้ครอบคลุมในมิติของการวัดทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตและพัฒนาขึ้นภายใต้บริบทของประเทศไทยซึ่งอยู่ในบริบทเดียวกันกับการศึกษานี้

2. ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น

บุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกันย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ย่อมมีความคิด ค่านิยม ทัศนคติ ความต้องการ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันด้วย (ยุบล เบ็ญจรงคกิจ. 2542: 44-46) นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตมี 2 ปัจจัย ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยด้านพันธุกรรม คือ การถ่ายทอดบุคลิกลักษณะทางพันธุกรรมมีลักษณะทางกายและทางสติปัญญา

2.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ ได้แก่

2.2.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน (เช่น การอบรมเลี้ยงดู ฐานนะทางเศรษฐกิจและสังคม บรรยากาศในบ้าน)

2.2.2 สิ่งแวดล้อมทางสถาบันการศึกษา (เช่น ครู อาจารย์ เพื่อน สภาพบรรยากาศภายในโรงเรียน)

2.2.3 สิ่งแวดล้อมทางชุมชน (เช่น ขนบธรรมเนียม สื่อมวลชน)

2.2.4 วัฒนธรรมคนที่อยู่ในชนชั้นของสังคมที่แตกต่างกันมีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน พฤติกรรมย่อมแตกต่างกันด้วย เช่น เพศ อายุ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น

2.2.5 ภูมิประเทศ มีอิทธิพลโน้มนำลักษณะนิสัยใจคอและพฤติกรรม ดังนั้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น (ฐานิดา ไชยนันทน์. 2560: 9-10)

3. ปัจจัยที่กำหนดทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น

ผลจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะทางสังคมประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย รายได้ของครอบครัว ชนชั้น ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น (จินดารัตน์ บวรบริหาร. 2548: 94-96; Livingstone and Helsper. 2010: 317) นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ได้แก่ สถานที่ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ที่ใช้เข้าอินเทอร์เน็ต ระยะเวลาและประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต การได้รับคำแนะนำในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตจากครอบครัว เพื่อน และโรงเรียน ยังเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น (ขนิษฐา จิตแสง. 2557: 51, 53-54; จินดารัตน์ บวรบริหาร. 2548: 96-97; Facer & Furlong. 2001: 55-56; Livingstone & Helsper. 2010: 317) การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) พบปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น โดยอายุเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงกับการใช้และทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น ในขณะที่เศรษฐฐานะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมกับสถานที่ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น ถึงแม้ว่าวัยรุ่นที่มีเศรษฐฐานะแตกต่างกัน แต่หากวัยรุ่นเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้เท่ากัน ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นก็ไม่ได้แตกต่างกัน ตรงกันข้ามกับวัยรุ่นที่มีเศรษฐฐานะเท่ากัน

หรือเหมือนกัน หากมีการเข้าถึงอินเทอร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน อาจกล่าวได้ว่า การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตค่อนข้างจะเป็นปัจจัยที่กำหนดทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตได้มากกว่าปัจจัยเศรษฐฐานะของวัยรุ่น นอกจากนี้ จำนวนปีที่ใช้อินเทอร์เน็ต ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงกับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (สถานที่ในการใช้อินเทอร์เน็ต จำนวนปีที่ใช้อินเทอร์เน็ต) เป็นตัวแปรกลางระหว่างตัวแปรด้านสังคมประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ เศรษฐฐานะ) และตัวแปรด้านประสบการณ์ของวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับโอกาสของการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อทำงานสำหรับโรงเรียน การค้นหาข้อมูล การรับส่งอีเมล์ การเล่นเกม (Livingstone and Helsper. 2010: 319-320, 322)

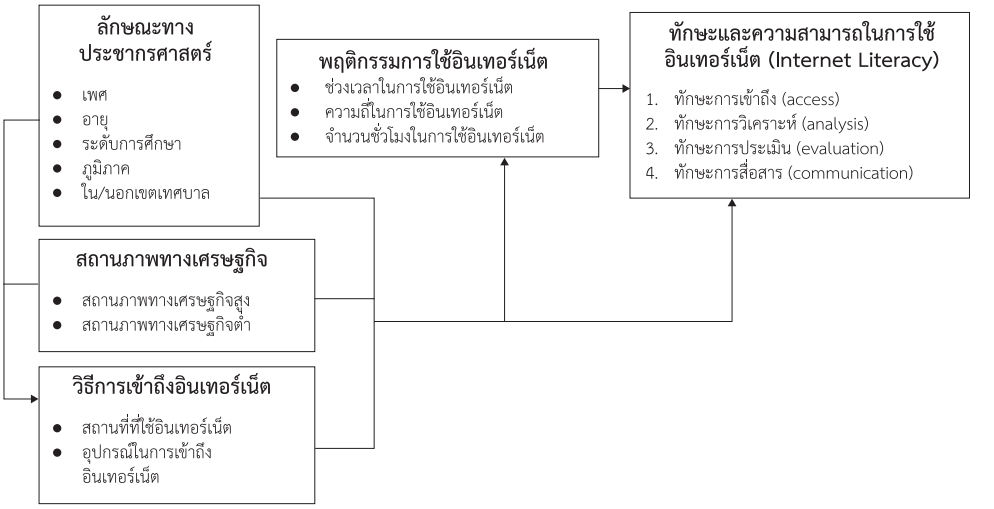

ภาพที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2560 มีแผนการสุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบชั้นภูมิสองขั้นตอน (Stratified Two - Stage Sampling) ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายละเอียดอธิบายไว้ในรายงานการสำรวจ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2560: 63-64) หน่วยตัวอย่างขั้นที่หนึ่งมีจังหวัดเป็นสตราตัมเขตแจงนับ จำนวน 5,970 เขตแจงนับ หน่วยตัวอย่างขั้นที่สอง คือ ครัวเรือนส่วนบุคคล มีจำนวนทั้งสิ้น 83,880 ครัวเรือน และเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในระดับครัวเรือนและบุคคล จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 217,217 คน เนื่องจากประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ คือ วัยรุ่นไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตและมีอายุระหว่าง 13-19 ปี ดังนั้น ผู้ศึกษาใช้ข้อมูลของวัยรุ่นจากการสำรวจนี้ จำนวนทั้งสิ้น 16,333 คน

2. นิยามปฏิบัติการและการวัด

2.1 ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet Literacy) หมายถึง ทักษะและความสามารถใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยเพื่อทำกิจกรรมผ่านทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 17 กิจกรรม ประกอบไปด้วย 4 ทักษะ และความสามารถ ได้แก่

2.1.1 การเข้าถึง (access) หมายถึง ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน เพื่อค้นหาข้อมูล เข้าใช้เว็บไซต์และสังคมออนไลน์

2.1.2 การวิเคราะห์ (analysis) หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาความรู้และความสามารถในการใช้โปรแกรมที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ได้ข้อมูลตามความต้องการของตนเอง

2.1.3 การประเมิน (evaluation) หมายถึง ความสามารถในการทำกิจกรรมบนอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการให้คุณค่าหรือระบุประโยชน์ที่ได้รับจากอินเทอร์เน็ต เช่น การซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ การทำธุรกรรมออนไลน์ และ

2.1.4 การสื่อสาร (communication) หมายถึง การใช้งานเพื่อเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น เช่น เพื่อน ผู้มีความรู้ หรือหน่วยงานต่างๆ และนักวิจัยจัดกลุ่มข้อคำถามเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละทักษะและความสามารถฯ ด้วยการใช้การวิเคราะห์ปัจจัย (Exploratory Factor Analysis) เพื่อจับกลุ่มหรือรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ด้วยวิธีการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal component analysis) และหมุนแกนองค์ประกอบตั้ง ฉากด้วยวิธีแวริแมกซ์ (Varimax) โดยพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.4 หรือมี Croos Loading มากกว่า 1 องค์ประกอบจะถูกตัดทิ้ง ผลตัวบ่งชี้ที่ยังอยู่ในโมเดลจะต้องมีค่าไอแกน (Eigan value) มากว่า 1.0 และการทดสอบความเหมาะสมของชุดตัวแปรที่ทำการศึกษาโดยการวิเคราะห์ KaiserMeyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.775 ซึ่งค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 แสดงว่า ตัวแปรต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (Hair et al. 2014: 89-93)

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธีการหมุนแกนวิธีแวริแมกซ์ (Varimax) เพื่อสกัดหาองค์ประกอบ มีตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีทั้งหมด 17 ตัวแปร สามารถจัดองค์ประกอบ (Component) ได้จำนวน 4 องค์ประกอบ

ตารางที่ 1: การจัดกลุ่มทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตด้วยการวิเคราะห์ปัจจัย (Exploratory Factor Analysis)

ข้อคำถามจากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศฯ เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกิจกรรมดังต่อไปนี้หรือไม่	1. การเข้าถึง (access)	2. การวิเคราะห์ (analysis)	3. การประเมิน (evaluation)	4. การสื่อสาร (communication)
(1) รับ-ส่งอีเมล์	0.779	0.001	0.101	0.062
(2) ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า/บริการ	0.758	0.037	0.099	-0.045
(5) ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า/บริการด้านสุขภาพ	0.628	0.039	-0.063	0.326
(6) ค้นหาข้อมูลของภาครัฐ	0.490	0.277	0.101	0.054
(8) ติดตามข่าวสาร/อ่านหรือดาวน์โหลด นสพ. นิตยสาร (e-book)	0.489	0.247	-0.015	0.008
(15) โทรศัพท์ผ่าน Internet (VoIP) เช่น โทรผ่าน Skpye, iTalk, Video call ผ่าน Webcam เป็นต้น	0.443	0.221	0.099	0.098
(10) ดาวน์โหลด รูปภาพ/หนัง/วีดีโอ/เพลง/เกมส์ เล่นเกมส์ ดูหนัง ฟังเพลง วิทยุ ฯลฯ	-.002	0.694	0.177	0.064
(11) ดาวน์โหลดซอฟต์แวร์ ฯลฯ	0.067	0.693	-0.417	-0.059
(17) อัพโหลดข้อมูล รูปภาพ/ภาพถ่าย วีดีโอ เพลง Software ฯลฯ เพื่อการแบ่งบัน (share) บนเว็บไซต์	0.154	0.560	0.441	-0.011
(3) สั่งจอง/สั่งซื้อสินค้า และบริการผ่านระบบออนไลน์	0.178	0.066	.0706	0.036
(4) ทำธุรกิจหรือเสนอขายสินค้า/บริการ	0.017	0.160	.0703	0.032
(14) ศึกษาเรียนรู้ผ่าน Internet	0.106	0.057	.0661	-0.010
(16) ทำธุรกรรมเกี่ยวกับการเงิน (Internet Banking, Mobile Banking)	0.019	-0.037	0.037	0-.037
(7) ติดต่อ/รับส่ง ดาวน์โหลดเอกสาร/ทำธุรกรรมกับหน่วยงานภาครัฐ	-0.001	0.137	0.049	0.744
(9) หางานหรือสมัครงานผ่านระบบออนไลน์	0.349	0.036	-0.060	0.658
(12) การสนทนาผ่าน Blog Web 2.0/chat/ instant message, Discussion ออนไลน์	0.218	0.177	0.021	0.601
(13) ใช้ Social Network เช่น Facebook, Twitter, GooglePlus, LINE, Instagram เป็นต้น	-0.035	-0.152	-0.041	0.575

เกณฑ์การประเมินระดับทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ต (internet literacy) ของวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี เป็นการวัดด้วยการให้คะแนน 1 และ 0 หมายความว่า หากกลุ่มตัวอย่างตอบว่า “ใช้” จะได้ 1 คะแนน หากตอบว่า “ไม่ใช้” จะได้ 0 คะแนน ซึ่งใน 4 ทักษะ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 17 ข้อคำถาม ถ้ากลุ่มตัวอย่างตอบว่า “ใช้” เพียง 1 คำตอบของแต่ละทักษะ เช่น ทักษะการข้าถึง หากตอบเพียง รับ-ส่งอีเมล์ ข้อเดียว จะได้ 1 คะแนน ซึ่งคะแนนรวมทั้งหมด เท่ากับ 4 คะแนน และจำแนกระดับทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ต ออกเป็น 2 ระดับ โดยพิจารณาค่ามัธยฐาน (median) ของข้อมูล ซึ่งระดับการวัดเป็นแบบ ordinal scale ดังนี้

3 - 4 คะแนน หมายถึง มีระดับทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ตสูง

1 - 2 คะแนน หมายถึง มีระดับทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ตต่ำ

2.2 วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต หมายถึง จำนวนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ได้แก่ บ้าน/ ที่พักอาศัย ที่ทำงาน/ สถานศึกษา ร้านอินเทอร์เน็ต ศูนย์บริการสารสนเทศเพื่อประชาชน/ ห้องสมุด/ ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน หรือ สถานที่ให้บริการอื่น ๆ เช่น วัด สถานีอนามัย อบต. ฯลฯ บ้านเพื่อน/คนรู้จัก/ญาติ ตามสถานที่ต่าง ๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์พกพา Notebook, Tablet และอื่น ๆ และจำนวนการใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ต อันได้แก่ คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC) คอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) Tablet โทรศัพท์มือถือแบบ Smart Phone โทรศัพท์มือถือแบบ Feature Phone และอื่น ๆ เช่น Smart TV ซึ่งวัดจากการนับเป็นจำนวนของสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตและวิธีการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต จากนั้นนำมาจัดอันดับโดยมีระดับการวัด ordinal scale และจำแนกดังนี้

จำนวนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมาก หมายถึง จำนวนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 5-10 สถานที่

จำนวนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตปานกลาง หมายถึง จำนวนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 3-4 สถานที่

จำนวนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อย หมายถึง จำนวนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 1-2 สถานที่

จำนวนการใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตมาก หมายถึง การใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ต 3-6 อุปกรณ์

จำนวนการใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตปานกลาง หมายถึง การใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ต 2 อุปกรณ์

จำนวนการใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตน้อย หมายถึง การใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพียง 1 อุปกรณ์

2.3 พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต หมายถึง ช่วงเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต และจำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ต ของวัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี

2.4 สถานภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง สถานภาพทางเศรษฐกิจสูงและต่ำ โดยจำแนกจากรายได้ของครอบครัว และการมีอุปกรณ์เทคโนโลยีในครัวเรือนของครอบครัวของวัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ตามเกณฑ์ของรายงานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ฉบับที่ 32 (สมชัย จิตสุชน. 2545: 4) ซึ่งมีระดับการวัด ordinal scale และจำแนกได้ ดังนี้ สถานภาพทางเศรษฐกิจสูง หมายถึง ครอบครัวของวัยรุ่นที่มีรายได้ ≥ 15,000 บาท และ/ หรือมีอุปกรณ์เทคโนโลยีในครัวเรือน ≥ 2 อุปกรณ์ และสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ หมายถึง ครอบครัวของวัยรุ่นที่มีรายได้ น้อยกว่า 15,000 บาท และ/ หรือมีอุปกรณ์เทคโนโลยีในครัวเรือนเพียง 1 อุปกรณ์ หรือไม่มีเลย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การแสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐานในลักษณะสถิติเชิงพรรณนา เช่น จำนวนร้อยละ ที่แสดงให้เห็นถึงแบบแผนของการกระจายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เช่น เพศ อายุ การศึกษา) สถานภาพทางเศรษฐกิจ วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3.2 การประเมินทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต ใช้การคำนวณคะแนน (compute)

3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต วิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิ (Binary Logistic Regression) แบบทวินามแบบพหุ หรือ multivariate logistic regression เพื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกัน จะได้ค่า odds ratio ที่ปรับแล้ว (adjusted odds ratio หรือ AOR) ด้วยโปรแกรม SPSS 18.0 และกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% confidence intervals (CI) คือ การที่มีโอกาส 95% ที่ช่วงความเชื่อมั่นจะครอบคลุมค่าคงที่ที่แท้จริง ซึ่งแสดงค่าช่วงความเชื่อมั่นขอบเขตล่าง (lower bound) และขอบเขตบน (upper bound) ไว้วงเล็บ [...]

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์และสถานภาพทางเศรษฐกิจของวัยรุ่นไทย

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชายจำนวน 8,212 คน (ร้อยละ 50.3) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง จำนวน 8,121 คน (ร้อยละ 49.7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 14-19 ปี (ร้อยละ 54.9) กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 13,105 คน (ร้อยละ 80.2) และสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ จำนวน 8,462 คน (ร้อยละ 51.8)

ตารางที่ 2: จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์และสถานภาพทางเศรษฐกิจของวัยรุ่นไทย

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์และสถานภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
1.1 รวม	**16,333**	**100.0**
1.2 เพศ		
ชาย	8,212	50.3
หญิง	8.121	49.7
1.3 อายุ (mean=15.87, S.D.=1.951, min=13, max=19)		
13-15 ปี	7,374	45.1
14-19 ปี	8,959	554.9
1.4 ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	2,484	15.2
มัธยมศึกษา	13,105	80.2
อนุปริญญา/ ปวส./ อุดมศึกษา	744	4.6
1.5 ภูมิภาค		
กรุงเทพฯ	765	4.7
กลาง	4,682	28.7
เหนือ	3,089	18.9
ตะวันออกเฉียงเหนือ	4,863	29.8
ใต้	2,934	18.0
1.6 เขตการปกครอง		
ในเขตเทศบาล	8,924	54.6
นอกเขตเทศบาล	7,409	45.4
1.7 สถานภาพทางเศรษฐกิจ		
สูง	7,871	48.2
ต่ำ	8,462	51.8

2. วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย

จากตารางที่ 3 พบว่า ร้อยละ 49.6 ของกลุ่มตัวอย่างเข้าถึงสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 3-4 สถานที่ และใช้อุปกรณ์จำนวน 2 อุปกรณ์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 53.4 ส่วนพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า ร้อยละ 51.3 ของกลุ่มตัวอย่างใช้อินเทอร์เน็ตช่วงเช้า-บ่าย ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน (ร้อยละ 80.1) และมีจำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 1 ชม. (ร้อยละ 88.1)

ตารางที่ 3: จำนวนและร้อยละของวิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย

ตอนที่ 2 วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต	จำนวน	ร้อยละ
2.1 รวม	**16,333**	**100.0**
2.2 วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต		
2.2.1 สถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต		
1-2 สถานที่ (น้อย)	5,358	32.8
3-4 สถานที่ (ปานกลาง)	8,108	49.6
5-10 สถานที่ (มาก)	2,867	17.6
2.2.2 การใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ต		
1 อุปกรณ์ (น้อย)	4,077	25.0
2 อุปกรณ์ (ปานกลาง)	8,720	53.4
3-6 อุปกรณ์ (มาก)	3,536	21.6
2.3 พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต		
2.3.1 ช่วงเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต		
ช่วงเช้า-บ่าย (04.00 - 15.59 น.)	8,413	51.5
ช่วงเย็น-กลางคืน (16.00 - 03.59 น.)	5,149	31.5
ใช้ทั้งวัน	2,771	17.0
2.3.2 ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต		
ใช้ทุกวัน	13,088	80.1
อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งหรืออย่างน้อยเดือนละครั้ง	3,245	19.9
2.3.3 จำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ต		
มากกว่า 1 ชม.	14,394	88.1
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ชม.	1,939	11.9

3. ทักษะและความสามารถใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย

ทักษะและความสามารถใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น จำนวน 17 ทักษะและความสามารถ พบว่า ทักษะและความสามารถด้านการเข้าถึงของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มากที่สุด คือ ติดตามข่าวสาร/อ่านหรือดาวน์โหลด นสพ. นิตยสาร (e-book) คิดเป็นร้อยละ 43.4 ด้านการวิเคราะห์ ได้แก่ ดาวน์โหลดรูปภาพ/หนัง/วีดีโอ/เพลง/เกมส์, เล่นเกมส์, ดูหนัง, ฟังเพลง, วิทยุ (ร้อยละ 92.6) ด้านการประเมิน คือ ศึกษาเรียนรู้ผ่าน Internet (ร้อยละ 34) และด้านการสื่อสาร คือ ใช้ Social Network เช่น Facebook, Twitter, GooglePlus, LINE, Instagram (ร้อยละ 94.5) (ภาพที่ 2) กลุ่มตัวอย่างมีระดับทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ตต่ำ (ได้คะแนน 1-2 คะแนน) จำนวน 3,779,202 คน (ร้อยละ 65) และมีระดับทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ตสูง (ได้คะแนน 3-4 คะแนน) จำนวน 2,037,007 คน (ร้อยละ 35)

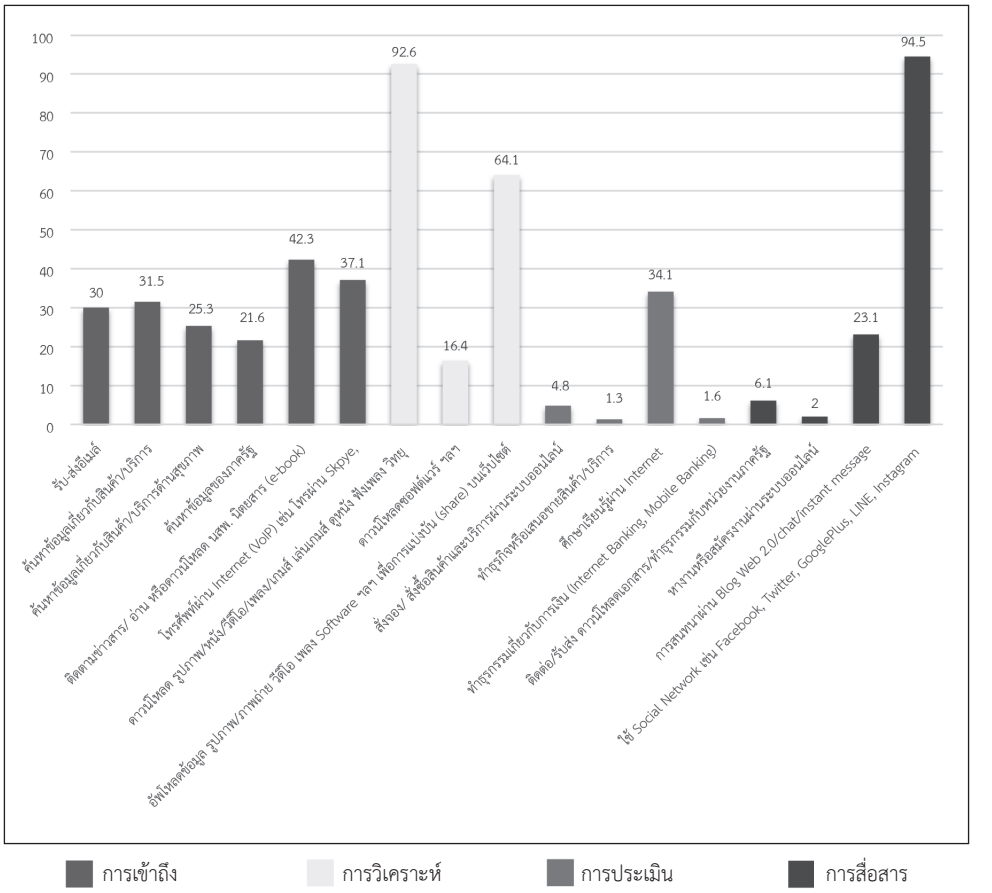

ภาพที่ 2 ร้อยละของวัยรุ่นไทยที่มีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต

4. ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย

จากตารางที่ 4 พบว่า วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 14-19 ปี จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า 1.3 เท่า (AOR=1.314 [1.222-1.391]) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 13-15 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมาก (5-10 สถานที่) จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า 2.6 เท่า (AOR=2.608 [2.327-2.919]) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตน้อย (1-2 สถานที่) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตปานกลาง (5-10 สถานที่) จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า 1.3 เท่า (AOR= 1.338 [1.223-1.463]) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตน้อย (1-2 สถานที่) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตมาก (3-6 อุปกรณ์) จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า 2.6 เท่า (AOR=2.671 [2.331-3.060]) ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตน้อย (1 อุปกรณ์) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตปานกลาง (2 อุปกรณ์) จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า 1.8 เท่า (AOR=1.827 [1.626-2.054]) ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตน้อย (1 อุปกรณ์)

ตารางที่ 4: ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย

ตอนที่ 3 ปัจจัย	ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต		
	AOR	95% CI	
		lower	upper
3.1 เพศ			
ชาย 0.761*	0.711	0.815	
หญิง 1			
3.2 อายุ			
13-15 ปี	1		
14-19 ปี	1.314*	1.222	1.391
3.3 ระดับการศึกษา			
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	1		
มัธยมศึกษา	1.604*	1.397	1.842
อนุปริญญา/ ปวส./ อุดมศึกษา	2.195 *	1.796	2.682
3.4 ภูมิภาค			
กรุงเทพฯ	1		
กลาง 0.951	0.802	1.128	
เหนือ 0.993	0.832	1.184	
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.956	0.805	1.135
ใต้ 1.017	0.851	1.214	
3.5 เขตการปกครอง			
ในเขตเทศบาล	0.998	0.930	1.071
นอกเขตเทศบาล	1		
3.6 สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
สูง	0.997	0.928	1.071
ต่ำ	1		
3.7 วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต			
3.7.1 สถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต			
5-10 สถานที่ (มาก)	2.608*	2.327	2.919
3-4 สถานที่ (ปานกลาง)	1.338*	1.223	1.463
1-2 สถานที่ (น้อย)	1		
3.7.2 จำนวนการใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ต			
3-6 อุปกรณ์ (มาก)	2.671*	2.331	3.060
2 อุปกรณ์ (ปานกลาง)	1.827*	1.626	2.054
1 อุปกรณ์ (น้อย)	1		
3.8 พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต			
3.8.1 ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต			
ใช้ทุกวัน	1.084*	0.984	1.195
อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งหรืออย่างน้อยเดือนละครั้ง	1		
3.8.2 จำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ต			
มากกว่า 1 ชม.	1.074*	0.960	1.202
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ชม.	1		

* หมายถึง p-value <0.05, -2LL คือ 19400.566, Pseudo R^2 (Nagelkerke's R^2) = 0.130
Hosmer and Lemeshow Test ค่า Chi-square = 1665.338, df = 8, p-value = 0.310
Omnibus Test of Model Coefficients ค่า Chi-square = 1665.338, df = 16, p-value <0.001

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตสัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า 1 เท่า (AOR=1.084 [0.984-1.195]) ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งหรืออย่างน้อยเดือนละครั้ง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้อินเทอร์เน็ตมาก กว่า 1 ชั่วโมง จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า 1 เท่า (AOR=1.074 [0.960-1.202]) ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ชม.

สรุปและอภิปรายผล

1. วัยรุ่นไทยมีความถี่และจำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ตสูง มากกว่าครึ่งของวัยรุ่นไทยมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับต่ำ ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของพงศ์เทพ แก้วเสถียร (2557:31) ที่ระบุว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่มีความสามารถรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับสูง และการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562: 8) ที่พบว่า คนไทยมีทักษะและความสามารถด้านการเข้าถึงและการสื่อสารในการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับพื้นฐาน ทั้งนี้เนื่องมาจากแต่ละการศึกษาใช้นิยาม การวัด มาตรวัด และการวิเคราะห์ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน โดยการศึกษาของพงศ์เทพ แก้วเสถียร (2557:39) ใช้มาตรวัดเหมือนการศึกษานี้ แต่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะนักศึกษาของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ นิยามที่ไม่เหมือนกับการศึกษานี้และไม่ได้จำแนกทักษะและความสามารถฯ ออกเป็น 4 ทักษะ มุ่งสนใจทักษะด้านการวิเคราะห์เนื้อหาจากอินเทอร์เน็ตเท่านั้น ในขณะที่การสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562: 7-8) วัดการรู้เท่าทันดิจิตอลเกี่ยวกับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและความสามารถสื่อสารผ่านทางสื่อดิจิทัลและเครื่องมือทางดิจิทัลในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยคำนวณค่าคะแนนเป็นร้อยละ และแบ่งระดับพิจารณาจากช่วงคะแนน ได้แก่ (1) ระดับปรับปรุง = ต่ำกว่า 50 คะแนน (2) ระดับพื้นฐาน = 50-64 คะแนน (3) ระดับดี = 65–79 คะแนน (4) ระดับดีมาก = 80-100 คะแนน

2. การศึกษานี้พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต สัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Durndell & Haag (2002: 528); Livingstone & Helsper (2010: 317); จินดารัตน์ บวรบริหาร (2548: 94); และยุบล เบ็ญจรงคกิจ (2542: 44-46) ที่พบว่า เพศ อายุ การเข้าถึงและการใช้อินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลต่อทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่ ฐานิดา ไชยนันทน์ (2560: 9-10) ได้อ้างอิงไว้ว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ อันได้แก่ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมมีอิทธิต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งหมายถึง วัฒนธรรมคนที่อยู่ในชนชั้นของสังคมที่แตกต่างกันมีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน พฤติกรรมย่อมแตกต่างกันด้วย เช่น เพศ อายุ มีอิทธิพลโน้มนำลักษณะนิสัยใจคอและพฤติกรรม ดังนั้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ซึ่งนำไปสู่การมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต

3. ภูมิภาคและเขตการปกครองไม่สัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากรัฐบาลไทยมีแผนอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเข้าถึงทุกหมู่บ้านและมีศูนย์ดิจิทัลชุมชนที่มีบริการอุปกรณ์เชื่อมต่อและฟรี Wi-Fi ครอบคลุมทุกตำบลทั่วประเทศ (ธิดา แซ่ชั้น และทัศนีย์ หมอสอน. 2559:134) ดังนั้น ใน พ.ศ. 2560 มากกว่าครึ่งของคนไทย (ร้อยละ 60.8) สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561: 7) และยังสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศจีนของ Yu et al. (2018: 369-370) ที่พบว่า พื้นที่ชนบทหรือเมืองไม่สัมพันธ์กับทักษะและความสามารถทางข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information and Communication Technology Literacy หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือในการสื่อสาร และเครือข่าย เพื่อค้นหา จัดการ ประเมิน และสื่อสารข้อมูลต่างๆ) ของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แต่พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (geographic area) หรือความเป็นเมืองหรือชนบทกลับมีความสัมพันธ์กับการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีปัญหาของเด็ก (เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความอดทนอดกลั้น เป็นต้น) อีกทั้ง การศึกษานี้ระบุว่า วัยรุ่นไทยใช้อินเทอร์เน็ตมาก ซึ่งการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีมาก ทำให้วัยรุ่นมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสูงขึ้นมากด้วย (จินดารัตน์ บวรบริหาร. 2548: 96; Yu et al. 2018: 370) ดังนั้น ปัจจัยด้านพื้นที่อาจไม่ใช่ปัจจัยโดยตรงที่มีผลต่อทักษะและความสามารถฯ ของวัยรุ่น แต่ปัจจัยการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยโดยตรงที่มีผลต่อทักษะและความสามารถฯ ของวัยรุ่น (Livingstone and Helsper. 2010: 321)

4. สถานภาพทางเศรษฐกิจไม่สัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นที่มีเศรษฐฐานะแตกต่างกัน แต่หากวัยรุ่นเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้เท่ากัน ทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นก็ไม่ได้แตกต่างกัน ตรงกันข้ามกับวัยรุ่นที่มีเศรษฐฐานะไม่แตกต่างกัน หากมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน ดังนั้น สถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ได้มีผลทางตรงกับทักษะและความสามารถฯ และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นตัวแปรคั่นกลางระหว่างปัจจัยเศรษฐฐานะและทักษะและความสามารถฯ ซึ่งตัวแปรด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตส่งผลทางตรงกับทักษะและความสามารถฯ ได้มากกว่าตัวแปรเศรษฐฐานะ (Livingstone and Helsper. 2010: 320)

5. วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต คือ วัยรุ่นไทยที่ใช้สถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากและใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตมาก มีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า วัยรุ่นที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตน้อยและใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตน้อย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศอังกฤษและเวลส์ ของ Livingstone and Helsper (2010: 320) และ Facer & Furlong (2001: 55-56) ที่พบว่า วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของเด็กและวัยรุ่น ได้แก่ สถานที่ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ที่ใช้เข้าอินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและวัยรุ่น และหากเด็กใช้มีการใช้สถานที่เพื่อเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็ว อุปกรณ์ที่ใช้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตดี ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้เด็กมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตได้ดียิ่งขึ้นด้วย (Facer & Furlong. 2001: 57)

6. พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตสัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต กล่าวคือ วัยรุ่นไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวันและใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 1 ชั่วโมง จะมีทักษะและความสามารถฯ สูงกว่า กลุ่มวัยรุ่นไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งหรืออย่างน้อยเดือนละครั้ง และใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ชม. ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Livingstone and Helsper (2010: 321) ที่พบว่า ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงกับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต และการศึกษาของจินดารัตน์ บวรบริหาร (2548: 96) ที่ระบุว่า ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

7. การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจาการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดังนั้น การวัดทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ตอาจไม่ครอบคลุมทุกทักษะ แต่ข้อมูลจากการสำรวจนี้ฯ สามารถนำไปใช้ในการวัดทักษะและความสามารถการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทยในระดับทั่วไปได้ นอกจากนี้ การวัดสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงและต่ำในการศึกษานี้มีเพียง 2 ชี้วัด ได้แก่ รายได้ของครอบครัวต่อเดือนและการมีอุปกรณ์เทคโนโลยีในครัวเรือน ซึ่งความเป็นจริงแล้วยังมีตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น รายจ่าย ทรัพย์สินหรือความสามารถในการบริโภค หนี้สิน ทุนทางสังคม การได้รับการยอมรับนับถือ (สมชัย จิตสุชน. 2545: 4) อย่างไรก็ตาม รายได้ของครอบครัวต่อเดือนและการมีอุปกรณ์เทคโนโลยีในครัวเรือนก็เป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดที่สามารถใช้วัดสถานภาพทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกัน (สมชัย จิตสุชน. 2545: 4)

8. สรุป วัยรุ่นไทยใช้อินเทอร์เน็ตทุกวันและใช้มากกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน แต่เกินกว่าครึ่งของวัยรุ่นไทยมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับต่ำ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ภูมิภาคและเขตการปกครองไม่สัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย นอกจากนี้ ปัจจัยด้านวิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ได้แก่ จำนวนสถานที่ในการเข้าถึงและจำนวนอุปกรณ์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต อันประกอบไปด้วย ความถี่ในการใช้และจำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอรีเน็ต มีผลต่อทักษะความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย กล่าวคือ วัยรุ่นไทยเข้าใช้อินเทอร์เน็ตในสถานที่ต่างๆ ได้หลายสถานที่ ใช้อุปกรณ์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหลากหลายอุปกรณ์ รวมทั้งมีความถี่และจำนวนชั่วโมงในการใช้อินเทอร์เน็ตสูง ส่งผลให้วัยรุ่นกลุ่มนี้มีทักษะความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากวัยรุ่นไทยใช้อินเทอร์เน็ตมาก แต่กลับมีทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับต่ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ควรกำหนดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอน และกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในสถาบันการศึกษา และมีการรณรงค์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตให้แก่กลุ่มวัยรุ่น เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถฯ ของวัยรุ่นไทยต่อไป

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (cross sectional study) ผลการศึกษาจึงไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลได้ (cause and effect) ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรให้มีการศึกษาระยะยาว (longitudinal study) เพื่อได้อธิบายปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลที่มีต่อทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตต่อไป

การศึกษานี้ศึกษาเพียงปัจจัยทางลักษณะทางประชากรศาสตร์และสถานภาพทางเศรษฐกิจ วิธีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ที่สัมพันธ์กับทักษะและความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของวัยรุ่นไทย ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ยังมีอีกหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและความสามารถฯ เช่น ปัจจัยด้านครอบครัว เพื่อน อาจารย์หรือสถาบันการศึกษา ชุมชน ที่อาจมีผลต่อทักษะและความสามารถฯ ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยเหล่านี้ร่วมด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผศ.ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์ อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในการให้ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาครั้งนี้ และขอขอบพระคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติในการอนุญาตให้ใช้ข้อมูลการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2560 เพื่อทำการศึกษาวิจัยในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา จิตแสง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและกลุ่มบุคคลกับทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. **อินฟอร์เมชั่น,** 21(1): 46-58.

จินดารัตน์ บวรบริหาร. (2548). **ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมการป้องกันตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ น.ม. (วารสารสนเทศ). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ฐานิดา ไชยนันทน์. (2560). **พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สุขภาพจิต). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ธิดา แซ่ชั้น และ ทัศนีย์ หมอสอน. (2559). การรู้ดิจิทัล: นิยาม องค์ประกอบ และสถานการณ์ในปัจจุบัน. **วารสารสารสนเทศศาสตร์,** 34(4): 116-145.

พงศ์เทพ แก้วเสถียร. (2557). **การรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตหาวิทยาลัยหาดใหญ่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.** สงขลา: คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พีรวิชญ์ คำเจริญ และ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). เด็กกับการรู้เท่าทันดิจิทัล. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม,** 6(2): 22-31.

ยุบล เบ็ญจรงคกิจ. (2542). **การวิเคราะห์ผู้รับสาร.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชัย จิตสุชน. (2545). ความยากจนคืออะไรและวัดได้อย่างไร. **รายงานทีดีอาร์ไอ,** 32: 1-16.

สุวิช ถิระโคตร และ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). พฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและทัศนคติการใช้เนื้อหาด้านสุขภาวะบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ. **วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ,** 36(1): 72-80.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). **สถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประเทศไทยปี พ.ศ. 2562.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). **การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 ไตรมาส 4.** กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

_____. (2560). **การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2560.** กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

อุษณี กังวารจิตต์. (2559). การรู้เท่าทันสื่อสังคมอออนไลน์ของเด็กและเยาวชน. **รัฏฐาภิรักษ์,** 53(8): 79-92.

Durndell, A., & Haag, Z. (2002). Computer Self-efficacy, Computer Anxiety, Attitudes towards the Internet and Reported Experience with the Internet by Gender, in an East European Sample. **Computers in Human Behavior,** 18(5): 521–536.

Facer, K., & Furlong, R. (2001). Beyond the Myth of the "Cyberkid": Young People at the Margins of the Information Revolution. **Journal of Youth Studies,** 4(4): 451–469.

Hair, J.F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2014). **Multivariate Data Analysis.** 7th ed. London: Pearson Education Limited.

Internet World Stats. (2019). **World Internet Usage and Population Statistics 2019 Mid-Year Estimates.** Retrieved December 1, 2019, from https://www.internetworldstats.com/stats.htm.

Jackson, A. L., Eye von, A., Biocca, A. F., Barbatsis, G., Zhao, Y., & Fitzgerald, E. H. (2006). Does Home Internet Use Influence the Academic Performance of Low Income Children? **Developmental Psychology,** 42(3): 429–435.

Kellner, D., & Share, J. (2005). Toward Critical Media Literacy: Core Concepts, Debates, Organizations, and Policy. **Discourse,** 26(3): 369-386.

Kim, E., & Yang, S.. (2016). Internet Literacy and Digital Natives' Civic Engagement: Internet Skill Literacy or Internet Information Literacy? **Journal of Youth Studies,** 19(4): 438-456.

Leung, L., & Lee, P. S.N. (2012). Impact of Internet Literacy, Internet Addiction Symptoms, and Internet Activities on Academic Performance. **Social Science Computer Review,** 30(4): 403-418.

Livingstone, S. (2004). Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. **The Communication Review,** 7(1): 3-14.

_____. (2008). Internet literacy: Young People's Negotiation of New Online Opportunities. In: **Digital Youth, Innovation, and the Unexpected.** Edited by McPherson, Tara; The John D; & Catherine T. pp. 101–122. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning. Cambridge, MA: The MIT Press.

Livingstone, S. & Helsper, E. (2010). Balancing Opportunities and Risks in Teenagers' Use of the Internet: The Role of Online Skills and Internet Self-Efficacy. **New Media & Society,** 12(2): 309-329.

Yu, L., Recker, M., Chen, S., Zhao, N., & Yang, Q. (2018). The Moderating Effect of Geographic Area on the Relationship between Age, Gender, and Information and Communication Technology Literacy and Problematic Internet Use. **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking,** 21(6): 367-373.